

# 11. KUNST

## ➤ põhitegevusala

- kujutav kunst

## ➤ sidustegevusala

- kunstitarvete jaemüük
- kunstiteoste raamimine
- kunstiteoste restaureerimine
- kunstiteoste tootmine

	2019. a	sh põhitegevusala	sh sidustegevusala
<b>Ettevõtete/asutuste arv:</b>	<b>1 075</b>	1 058	17
<b>Töötajate arv:</b>	<b>1 174</b>	1 132	42
<b>Tulu (mln eurot):</b>	<b>24,5</b>	22,8	1,7

## SISUKORD

<b>SISSEJUHATUS.....</b>	<b>3</b>
<b>LÜHIKOKKUVÕTE .....</b>	<b>4</b>
<b>11.1. PAKKUMINE .....</b>	<b>5</b>
11.1.1. ETTEVÕTETE, MITTETULUNDUSLIKE ÜHINGUTE JA HÕIVATUTE ARV .....	5
11.1.2. TURU MAHT .....	6
11.1.3. JUHTIVAD ÜHINGUD .....	8
11.1.4. VÄLISKAUBANDUS .....	9
11.1.5. SIDUSTEGEVUSALAD .....	11
<b>11.2. NÕUDLUS .....</b>	<b>12</b>
11.2.1. KUNSTIGALERIIDE JA KUNSTIMUUSEUMIDE KÜLASTAMINE .....	12
11.2.2. AVALIKU SEKTORI HUVID .....	12
<b>11.3. ORGANISATSIOON JA FINANTSEERIMINE.....</b>	<b>13</b>
11.3.1. FINANTSEERIMINE .....	13
11.3.2. ORGANISEERITUS, LOOMINGULISED ÜHENDUSED JA INSTITUTSIOONID.....	17
11.3.3. SEOSD TEISTE TEGEVUSVALDKONDADEGA JA LOOMEMAJANDUSE SEKTORITEGA .....	20
<b>11.4. HARIDUS .....</b>	<b>23</b>
<b>11.5. TUGEVUSED, NÕRKUSED, ARENGUVÕIMALUSED JA TAKISTUSED.....</b>	<b>25</b>
<b>11.6. ARENGUPROGNOOS 3–5 AASTAKS .....</b>	<b>27</b>
<b>11.7. EKSPERDID .....</b>	<b>28</b>

## SISSEJUHATUS

Käesoleva töö eesmärgiks on kunstialase valdkonna olukorra kaardistaamine Eestis. Selle alla kuulub visuaalkunst, näiteks maalid, skulptuurid, graafika, foto-, video- ning installatsioonikunst ja tarbekunst, mis hõlmab peamiselt klaasi-, ehte-, naha-, tekstiili-, metallikunsti ja keraamikaalast tegevust.

Üha enam kunstnikke tegeleb mitme erineva kunstivormiga samaaegselt. Tarbekunst on tihedalt seotud disaini ja käsitööga. Klassifitseerumine tarbekunstnikuks, disaineriks või käsitööliseks sõltub suures osas enesemääratlusest. Tihti peavad tarbekunsti erialade esindajad ennast disaineriteks ja seda eriti noored. Puudub selge piir ka kujutava kunsti ja tarbekunsti vahel. Tarbekunstitööd on üha enam skulpturaalsed ja toovad esile materjali vormi. Kujutava ja tarbekunsti müügikanalid osaliselt kattuvad, korraldatakse ka ühiseid näitusi. Infotehnoloogilisel ja digiajastul on kunsti valdkonna väljundid avardunud ning loomingu edastamise võimalused suurenenud. Jätkub kunsti valdkonna põimumine teiste kultuurivaldkondadega ning eri valdkondade vahelised piirjooned on aja jooksul muutunud, seda kinntas ka disainivaldkonnas läbiviidud ümarlaud. Kunstnike omavaheline ja teiste valdkondadega koostöö ning loomingu rist- ja vastastikune kasutus on muutunud tavaliseks.

Kunsti valdkonnaga tihedalt seotud disaini-, käsitöö- ja muuseumide valdkonnad on loomemajanduse kaardistamisel käsitletud eraldi peatükkides.

Kunstivaldkonna ettevõtted jaotuvad üldjoontes kunstnike ateljeedeks-stuudioteks (toimub loominguine töö, loomingu eksponeerimine, tellimuste täitmine ja müük) ning galeriideks, kauplusteks ja veebiplatvormideks (tegelevad kunstiteoste eksponeerimise, vahenduse ja müügiga). Seega müüvad kunstnikud autorieksemplare vahetult ostjale-tellijale isiklikult või läbi vahendajate. Teoste eksponeerimiseks on kunstnike jaoks väga tähtis näitustel osalemine.

Kunsti valdkonna sidusaladeks on kunstitarvete jaemüük, kunstiteoste raamimine, restaureerimine. Lisaks ettevõtlussektorile on kaardistusse kaasatud ka mittetulunduslik sektor, mis kuulub kunsti valdkonna tuumikusse ning tegeleb valdkonna professionaalsuse tõstmise ja arendamisega, olemas on ka mittetulunduslikud näituseasutused.

Uuringus on kaardistatud kunsti valdkonna olukord Eestis 2019. aasta seisuga. Vaatluse all on sisulist ja majanduslikku tegevust iseloomustavad näitajad, nagu ettevõtete arv ja müügitulu, mittetulunduslike ühingute nii omateenitud tulud kui ka nendele eraldatud toetused, valdkonna töötajate arv, väliskaubandus, nõudlus ja finantseerimise põhimõtted. Uuringus antakse statistiline ülevaade hariduse olukorrast kunsti valdkonnas, kirjeldatakse valdkonna organiseeritust, tuuakse välja sisemised tugevused ja nõrkused ning väliskeskonnast tulenevad arenguvõimalused ja takistused. Samuti kirjeldatakse lähiaastate võimalikke arenguprognose, mille aluseks olid Kultuurivaldkonna arengukava 2020–2025“ (KUVA) ja Kultuuri arengukava 2021–2030 ehk Kultuur 2030. Kaardistamise aluseks on Äriregistri andmed. Varasematel aastatel analüüsiti vaid kujutatavat kunsti, sest Äriregistri andmed olid ebapiisavad (nt puudusid MTÜ-de andmed). Aastate jooksul Äriregistri andmebaas oluliselt paranes ning 2019. aatal oli vaatluse all kogu kunstialane loometegevus (sh ka tarbekunst), mis on väga tähtis majanduslikust aspektist.

## LÜHIKOKKUVÕTE

Ekspertide hinnangul iseloomustab erinevaid kultuurivaldkondi süvenev interdistsiplinaarsus ning üha raskem on loomemajanduse valdkondade vahel piiri tõmmata. Kunsti valdkonnas on kaardistatud nii kujutava kunsti kui ka tarbekunsti alaseid tegevusi. Kaardistuse probleemiks on kunsti valdkonnas tegutsevate vabakutseliste loovisikute majandusnäitajate sh ka müügitulu andmete puudumine. See omakorda tingib olukorra, et valdkonna majandus-statistilised näitajad on alahinnatud (eelkõige hõive- ning käibenäitajad). Selleks, et kaardistada ka statistiliselt nähtamatu osa valdkonnast, on tuginetud statistikale ja Eesti Kunstnike Liidu andmetele.

Kokkuvõtvalt saab välja tuua, et 2019. aasal tegutses kunsti alal 1 075 ettevõtet ja mittetulunduslikku ühingut (sh 17 sidustegevusala ettevõtet, kelle põhitegevuseks ei olnud loometegevus) ja kokku oli hõivatud 1 174 inimest. Suurim professionaalseid kunstnikke ja kunstiteadlasi koondav loomeliit on Eesti Kunstnike Liit (EKL). Kokku saadi tulu 24,4 mln eurot. Ehkki valdkonna ekspordinäitajad on tagasihoidlikud, on märgatavalt suurenenud rahvusvahelistumine, üha enam osalevad Eesti kunstnikud välisnäitustel ning muudel piiritagustel kunstisündmustel. Jätkuv rahvusvahelistumine on märksõnaks ka tulevikuarengute puhul.

## 11.1. PAKKUMINE

Kunsti valdkonna majandusnäitajate piiritlemisel saab kasutada Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatorit (EMTAK) alljärgnevate koodide lõikes (vt lisa 11.1):

- kunstialane loometegevus (EMTAK 90031);
- meenete, kunstiesemete ja kunstitarvete jaemüük (EMTAK 47783).

EMTAK 90031 hõlmab vabakutseliste kunstnike tegevust (sh skulptorid, maalikunstnikud, karikaturistid, graafikud jt) ja kunstiteoste restaureerimist. Sama koodi alla on oma tegevusi registreerinud teisi loomeinimesi (nt disainerid, muusikud), kuigi nende jaoks on olemas eraldi koodid.

Sama probleem tõuseb esile ka EMTAK 47783 puhul, mis kajastab ühelt poolt küll kunstigaleriide tegevust, kuid teiselt poolt hõlmab ka käsitöö valdkonda. Antud koodi all kajastuvad ka need tegevused, mida saab küll seostada kunsti valdkonnaga, kuid mis moodustavad sidusala, mitte tuumiku, s.o kunstitarvete jaemüük ning kunstiteoste raamimine. Lisaks viimastele on kaardistamisel võetud sidusaladena arvesse ka kunstiteoste restaureerimine (EMTAK 90031) ning produktsioon.

Valdkond vajab detailsemat EMTAK koodi, mis võimaldaks eraldada kujutavat kunsti muudest kunstialastest loometegevustest.

Antud kaardistuse aluseks on Äriregistri andmed EMTAK 90031 ja 47783 osas, muude koodide alt on lisatud registreeritud kunstiettevõtlus ja vastavad MTÜ-d, seega on arvesse võetud ainult realselt kunsti valdkonnas tegutsejad.

### 11.1.1. Ettevõtete, mittetulunduslike ühingute ja hõivatute arv

Äriregistri andmetel tegutses 2019. aastal kunstialase loometegevusega (EMTAK 90031) ja meenete, kunstiesemete ning kunstitarvete jaemüügiga (EMTAK 47783) kokku üle tuhande firma. Kuna Äriregistri andmed olid puudulikud, siis varasemad uuringud analüüsisid vaid kujutava kunsti valdkonnas tegutsevate äriühingute (eelkõige osahingud) ning mittetulunduslike ühingute (eelkõige MTÜ-d) majandustegevust. Samas on majanduse seisukohast tähtis analüüsida kogu kunstialase loometegevuse valdkonna näitajaid, mida oluliselt paranenud Äriregistri andmed nüüd võimaldasid. Seega, kuna 2019. aastal on analüüsitud kogu kunstivaldkonna majandusnäitajaid ei ole toodud andmed eelnevate aastatega võrreldavad.

Äriregistri andmete kohaselt tegutses 2019. aastal kunstivaldkonnas 1 058 ettevõtet nendest 869 äriettevõtet ja 189 mittetulundusühingut (MTÜ) või sihtasutust (SA). Tabelis 11.1 toodud andmed näitavad, et 2019. aastal tegutsesid kunsti valdkonnas enamuses mikroettevõtted ehk ühe inimese firmad. Samas iseloomustab valdkonda vabatahtlike oluline abi ja panus.

Lisaks tegutseb kunstivaldkonnas palju vabakutselisi loovisikuid sh füüsilisest isikust ettevõtjaid (FIE-d). Statistikaameti andmetel tegutses 2019. aastal sektoris 165 FIE-t, lisaks tegutsevad sektoris vabakutselised loovisikud<sup>1</sup>, kes ei ole ennast FIE-ks registreerinud. Nende ligikaudse arvu määramisel on lähtutud erialaliidu liikmete koguarvust. Eesti Kunstnike Liidus ning selle alaliitudes oli 2019. aastal kokku 1 172

---

<sup>1</sup> Vabakutseline loovisik on loovisikute ja loomeliitude seaduse kohaselt loovisik, kes tegutseb seaduses märgitud loomealal (sh kujutav kunst) ja kes ei ole avalikus teenistuses või ei tööta töölepingu või muu sellesarnase iseloomuga võlaõigusliku lepingu alusel.

liiget. Kui sellest arvestada maha ühingute töötajad ning FIE-d, siis on valdkonnas täiendavalt hõivatud veel 218 inimest, kelle teenitud tulu ei ole võimalik välja tuua. Siinkohal peab arvestama, et toodud arvud on hinnangulised.

Tabel 11.1. Kunsti valdkonnas tegutsevate ühingute ja hõivatute arv 2011–2019

Näitajad	2011	2015	2019*
<b>Ühingute arv kokku</b>	<b>140</b>	<b>189</b>	<b>1 058</b>
sh ettevõtted	140	144	869
MTÜ, SA	...	45	189
<b>Hõivatute arv kokku</b>	<b>1 021</b>	<b>1 168</b>	<b>1 132</b>
sh ettevõtetes	...	188	614
MTÜ-des, SA-des	...	96	135
FIE-d**	193	184	165
muud vabakutselised loovisikud	...	700	218

\* Esialgsed andmed

\*\* Allikas: Statistikaamet, EKI arvutused

### 11.1.2. Turu maht

Kunstiteoste müük toimub kunstnike ateljeedes-stuudiotēs, galeriides (sh järelturg – oksjonid) ja kaupluste vahendusel ning veebiplatvormide kaudu (vt joonis 11.1). Spetsialiseerunud on kas ühele kunstiliigile või mitme erineva kunstiliigi tööde avalikule näitusele ja müügile. Samas võivad tarbijad omandada kunstiteoseid ka läbi mittetulundusliku sektori. Täiendavalt laekuvad kunstnikele ka autoritasud kunstiteoste edasimüügi ja kasutamise eest ning suuremaid kunstiteoste oste teevad Eesti kunstimuuseumid Eesti Kultuurkapitali vahenditest. Kunsti valdkonna toimimisele aitavad kaasa ka sidustegevusalad (vt tabel 11.6) ning mittetulunduslikud tugiüksused (kunstnike ühendused, info- ja tugikeskused jne).

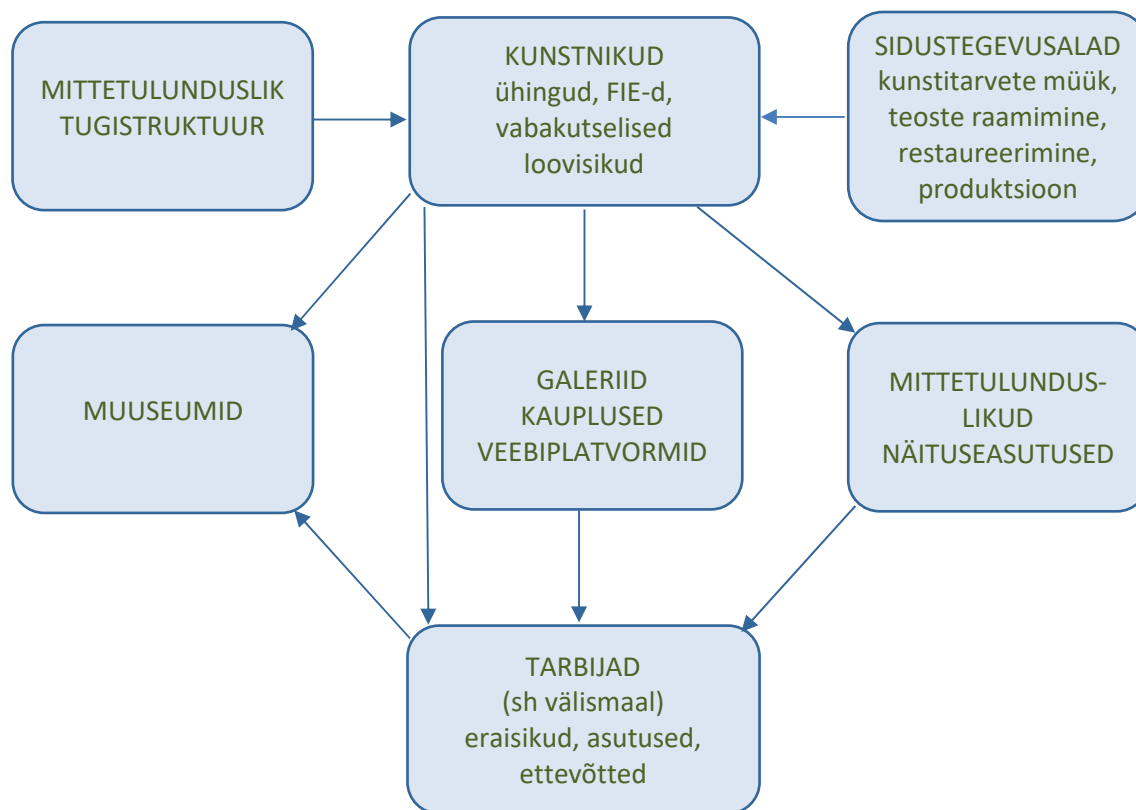
Eesti kunstivaldkonna ettevõtete tulud on toodud tabelis 11.2 nendeks on ettevõtlusest laekuv müügitulu, kunstnikele või nende pärijatele makstud autoritasud, kunstimuuseumide ostud ning mittetulundusliku sektori tulu, mis enamuses on valdkonda suunatud toetused ehk riiklik finantseerimine, mis ei tulene turutehingutest. Valdkonna arengu seisukohalt on see väga oluline, sest võimaldab selle paremat toimimist ning toetab loometegevust, ettevõtlust ja tööhõivet.

Eesti kunstivaldkonna ettevõtete tulud ulatusid 2019. aastal 22,8 mln euroni, mis on kunstivaldkonna kogutulu, samas nagu eespool öeldud sisaldasid 2011. ja 2015. aasta andmed vaid kujutava kunsti valdkonna tulu, selle tõttu ei ole andmed võrreldavad. Erinevalt eelmistest kaardistamistest ei ole antud uuringus välja toodud vabakutseliste loovisikute ettevõtlustulu, kuna loovisikute arv on hinnanguline ja seetõttu oleks tulu arvestamine väga ligikaudne.

Eesti Autorite Ühingu (EAÜ) kaudu Eesti kunstnikele ja nende pärijatele makstud autoritasud suurenesid 4,3% ning olid peaaegu 41 tuhat eurot.

Kunstiteoseid on Eesti Kultuurkapitali kujutava ja rakenduskunsti sihtkapitali toetusel omandanud ning seeläbi oma kollektsiooni täiendanud kolm muuseumi: Eesti Kunstimuuseum, Tartu Kunstimuuseum ning Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseum.

Joonis 11.1. Kunsti valdkonna väärtusahel



Tabel 11.2. Eesti kunstivaldkonna ettevõtte tulud 2011–2019 (tuh eurot)

Näitajad	2011	2015	2019*
<b>KOKKU VALDKOND</b>	...	10 979,9	22 779,0
<b>Kokku ettevõtlus ja autoritasud</b>	4 375,8	8 250,2	17 491,8
sh äriühingute müügitulu	3 370,8	4 105,3	16 444,2
FIE-de ettevõtlustulu**	783,0	821,7	846,6
muude vabakutseliste loovisikute ettevõtlustulu	...	3 126,0	...
kunstimuseumide ostud	163,2	159,9	160,2
Eesti kunstnikele makstud autoritasud***	58,8	37,4	40,8
<b>Mittetulunduslike ühingute tulu</b>	...	2 729,7	5 287,2

\* Kogu kunstivaldkonna andmed; vaid 2011 ja 2015 kujutava kunsti valdkonna andmed.

Allikad: Äriregister, Statistikaamet, Eesti Kultuurkapital, Eesti Autorite Ühing

Täiendava ülevaate Eesti kunstivaldkonnast annab kunstiindeks<sup>2</sup>, mis on valminud Eesti juhtivate galeriide, Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse, Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskuse ning Baltimaade suurima juhtimiskonsultatsiooniettevõtte Civitta koostöös. Indeksi arvutamise aluseks on põhjalik tehingustatistika, mis näitab millises mahus tehakse Eestis kunstiteostega tehinguid.

<sup>2</sup> <http://www.ecadc.ee/eesti-kunstiindeks>

Eesti kunstiindeks, <https://www.kunstiindeks.ee/>

Eesti kunstiindeksi arvutamisel on kasutatud teost iseloomustavaid näitajaid ehk ajastu, meedium, materjal, tehingu teostamise viis, teema, tehingu teostanud galerii, kunstiteose suurus ning signatuuri olemasolu. Indeksi arvutamisel kasutatud andmed on kogutud kahest allikast: avalikult kättesaadavad oksjonite tulemused ning galeriide poolt andmebaasi sisestatud tehingute andmed. Indeksi esmakordse avaldamise hetkel oli andmebaasis üle 4 700 tehingu, mis toimusid aastatel 1998–2016. Indeks uueneb jooksvalt uute tehinguid sisestamisel, mida teevad galeriid ja Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus. Kui perioodil 2015–2016 püsis indeks stabiilsena 179 punkti juures, siis 2019. aastal tõusis see 250 punktini (2020. kevadel 341 punktini).

### 11.1.3. Juhtivad ühingud

Äriregistri andmetele tuginedes on välja toodud valdkonna suuremad ettevõtted, mis müügitulu järgi kuuluvad TOP 10-sse (tabel 11.3), sealjuures moodustas nende firmade müügitulu 2019. aastal 16% kogu kunstivaldkonna äriühingute müügitulust ja 5% kõigist äriühingute töötajatest. Juhtivate ettevõtete hulgas oli nii ateljeesid-stuudioid kui galeriisid-kauplusi.

Tabel 11.3. Kunsti valdkonna ettevõtete TOP 10 müügitulu alusel 2015/2019

Jrk nr	Ettevõte	2015		Jrk nr	Ettevõte	2019*	
		Müügitulu (tuh eurot)	Töötajate arv			Müügitulu (tuh eurot)	Töötajate arv
1	OÜ SkulptuuriGalerii	463,1	6	1	OÜ Photolamus	497,3	1
2	OÜ Seaküla Stuidiod	328,2	1	2	OÜ Kilo Ploome	402,6	1
3	OÜ Remartin	212,0	1	3	OÜ Temnikova & Kasela	385,2	1
4	OÜ Kilo Ploome	138,3	1	4	OÜ Õhuloss	339,0	4
5	OÜ Kinaver	112,9	8	5	OÜ SkulptuuriGalerii	335,2	8
6	OÜ EppMaria	92,2	2	6	OÜ Elpaste	201,8	7
7	OÜ ARS-Vasetööd	90,7	3	7	OÜ Sivona	163,2	6
8	OÜ Varvara & Mar	86,5	2	8	OÜ Remartin	125,6	1
9	OÜ Maire Valdma	85,3	2	9	OÜ EppMaria	106,4	1
10	OÜ Haus Galerii	72,1	3	10	OÜ LKJ	100,4	3
<b>KOKKU TOP 10</b>		<b>1 681,2</b>	<b>29</b>	<b>KOKKU TOP 10</b>		<b>2 656,7</b>	<b>33</b>
TOP 10 kõigist ettevõtetest, %		42	15	TOP 10 kõigist ettevõtetest, %		16	5

\*2019. a koguvaldkonna andmed

Allikas: Äriregister

Lisaks ettevõtlussektorile on tabelis 11.4 välja toodud valdkonna suuremate mittetulundusühingute tulu. Äriregistri 2019. aasta andmete kohaselt on valdkonna suurimaks MTÜ-ks Eesti Kunstnike Liit (EKL) ja seda nii käibe kui töötate arvu poolest. Kunstnike Liidu müügitulu, oli 1,77 mln eurot. Kunstnike Liit ja Eesti Vabariik on asutanud institutsiooni SA Kunstihoone, mille tegevuseks on näituste korraldamine ja mille tulu ulatus 784 tuhande euroni, olles peaaegu täies mahus riigipoolne toetus (776 tuhat eurot). Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskuse tulu, mis oli ligi 300 tuhat eurot ning kujutab enamasti EAS-i poolt rahas



tatud projekti „Kaasaegse kunsti valdkonna rahvusvahelistumine“. Äriregistri andmetel SA Eesti Kunstiakadeemia, tulu oli 414,2 tuh eurot, sellest peagu poole kattis avalik rahastamine, enamasti Kultuuriministeerium. MTÜ Tartu Kunstnike Liidu tulu oli 267,7 tuh eurot, millest peagu poole katsid Eesti Kultuurkapitali poolt eraldatud summad. Nimetatud suuremate ühingute tulu moodustas 63% mittetulunduslikust sektorist ja 28% töötajate arvust

Tabel 11.4. Suuremad kunsti valdkonna mittetulundusühingud 2019

Jrk nr	MTÜ, SA	Tulu (tuh eurot)	Töötajate arv
1	MTÜ Eesti Kunstnike Liit	1 773,8	26
2	SA Kunstihoone	784,3	9
3	SA Eesti Kunstiakadeemia	414,2	2
4	MTÜ Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus	301,3	5
5	MTÜ Tartu Kunstnike Liit	267,7	10

Allikas: Äriregister

#### 11.1.4. Väliskaubandus

Äriregistri andmetel oli 2019. aastal kunsti valdkonna koguekspordimaht 740,0 tuhat eurot, sealjuures suurimateks eksportijateks olid OÜ Kilo Ploome ja OÜ Temnikova & Kasela, nende kahe firma eksport kokku moodustas 84% valdkonna koguekspordist ning peamisteks sihtriikideks olid Ameerika Ühendriigid, Suurbritannia, Prantsusmaa ja Läti. Eeltoodust võib järeldada, et kunsti valdkonna eksport (rahalisel vääringus) tugines vähestele ettevõtetele ning oli valdavalt väiksemahuline. Ekspordimaht võib olla teatud määral alahinnatud, kuna loomemajanduse kaardistus näitas, et mitmed firmad on jätnud aastaaruanded esitamata.

Väliskaubanduse kohta saab informatsiooni ka Statistikaametist. Käsitsi teostatud maalide, joonistuste ning pastellmaalide ekspordi peamiseks sihtriigiks oli 2019. aastal Venemaa, kuhu viidi välja kunstiteoseid 1,4 miljoni euro eest (2015. a 8,4 tuhat eurot). Suurimaks impordi päritoluriigiks on Saksamaa (vt tabel 11.5). Võrreldes 2015. aastaga suurenes märkimisväärselt originaalskulptuuride ja -kujude eksport, mida 2015. aastal peaaegu ei olnudki (2019. a 541,5 tuh eurot, 2015. a 25,3 tuh eurot).

Finantsnäitajate kõrval näitab kunsti valdkonna rahvusvahelistumist näituste statistika võrdlemine, st kuivõrd osalevad väliskunstnikud või väliskuraatorid näitustel Eestis ning Eesti kunstnikud või kuraatorid välismaal. Laiemale rahvusvahelistumisele aitavad kaasa Kaasaegse Kunsti Eesti Keskuse (KKEK) ning Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskuse (EKKAK) tegevused. Kultuuriministeerium aitab kaasa kunsti valdkonna välistegevusele, toetades riikidevahelisi kultuurikoostööleppeid, rahvusvahelistumiseks on mõeldud taotlusvoor *Eesti kultuur maailmas*. Rahvusvahelist tegevust toetab ka Eesti Kultuurkapital.

Rahvusvahelistumisele suunatud tegevuste mõjul on suurenenud ettevõtete osalemine välismessidel, kasvanud Eestit külastavate välismaiste kunstiprofessionaalide arv, rohkem on rahvusvahelisi kunsti- projekte, mis kaasavad Eesti kunstnikke. Mainekatel kunsti- ja kunstiraamatute messidel osalemine on oluline kohalikele kaasaegse kunsti ettevõtjatele, kes soovivad tutvustada ja müüa Eesti kunstnike loomingut välisturgudel. Messid võimaldavad luua kontakte, võrgustikke ning leida uusi koostööprojekte.

Tabel 11.5. Kunstiteoste eksport ja import 2015–2019 (tuh eurot)

	2015	2016	2017	2018	2019
<b>KOKKU EKSPORT</b>	<b>455,0</b>	<b>906,8</b>	<b>1487,2</b>	<b>1818,2</b>	<b>2326,0</b>
Maalid, joonistused ning pastellmaalid (käsitsi teostatud)	429,5	874,8	1425,6	1471,6	1773,6
... Venemaa	8,4	424,5	938,2	1104,4	1417,6
... Rootsi	290,3	288,2	304,5	272,2	199,9
... Läti	1,2	0,6	1,1	0,2	66,2
... Ameerika Ühendriigid	32,8	99,5	81,4	66,2	45,1
Originaalskulptuurid ja -kujud	25,3	29,9	61,6	338,5	541,5
Originaalgravüürid, -estambid ja -litograafiad	0,3	2,1	0,0	8,1	10,9
<b>KOKKU IMPORT</b>	<b>303,9</b>	<b>698,1</b>	<b>1359,7</b>	<b>1481,6</b>	<b>1728,1</b>
Maalid, joonistused ning pastellmaalid (käsitsi teostatud)	289,4	681,5	1354,6	1295,1	1708,9
... Saksamaa	0,0	0,0	1,5	175,8	326,374
... Hiina	341,1	139,1	219,4	171,8	123,982
... Ameerika Ühendriigid	12,3	73,5	30,0	21,5	64,797
Originaalskulptuurid ja kujud	14,0	14,5	4,09	139,9	288,0
Originaalgravüürid, -estambid ja -litograafiad	0,5	2,2	1,0	46,6	16,3

Allikas: Statistikaamet

Loomingu eksponeerimine, välismessidel ja -näitustel osalemine on üheks faktortiks, mis soodustab ekspordi kasvu. Rahvusvahelistel isiku- ja grupinäitustel vahendavad kunstnikud oma töid ise või kuraatorite kaudu, mitmed rahvusvaheliselt edukad Eesti kunstnikud on esindatud välisgaleriide poolt.

Positiivne on, et rahvusvahelistumine on olnud kahe-suunaline: Eesti kunstnikud on üha enam osalenud näitustel välisriikides, samas on suurenenud ka välisosalusega näituste arv Eestis. Kaasaegse Kunsti Eesti Keskuse kogutud statistika näitas, et 2019. aastal toimus Eestis<sup>3</sup> 966 kunstinäitust, nendest vähemalt 206-l osalesid väliskunstnikud või kuraatorid. Välisosalusega näitustest umbes pooled toimusid Tallinnas.

Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskuse poolt kogutud välisnäituste statistika kohaselt toimus 2019. aastal kokku 120 välisnäitust (sh 26 isikunäitust) 35 riigis, millel osales kokku 117 Eesti kunstnikku. Välisnäitused toimusid peamiselt Euroopas, kuid ka Lõuna-Koreas, Jaapanis, Hiinas, Ameerika Ühendriikides, Kanadas ning mitmetes Ladina-Ameerika riigis. Kõige sagedamini osaleti näitustel Saksamaal, Soomes, USA-s ja Lätis.

<sup>3</sup> <https://cca.ee/eesti-kunstinaituste-statistika>

### 11.1.5. Sidustegevusalad

Kunsti valdkonnaga seotud tegevusaladena ehk sidusaladena on vaatluse all kunstitarvete jaemüügiga, kunstiteoste raamimisega, restaureerimisega tegelevad ettevõtted. Tabelisse 11.6 on koondatud seotud tegevusalade põhinäitajad: 2019. aastal oli sidusalade ettevõtteid 17, kus töötas 42 inimest, samas müügitulu saadi kokku 1,7 mln eurot, mis oli 42,3% suurem eelmise kaardistusega võrreldes. Suurimateks ettevõteteks olid OÜ Järsi (raamimine, riputussüsteemid jm), OÜ Ramino Art (raamimine, digitaaltrükk jm).

Tabel 11.6. Kunsti sidusaladel tegutsevate ettevõtete ja töötajate arv 2011–2019

Näitajad	2011	2015	2019*	Muutus 2019/2015 (%)
Ettevõtete arv	11	21	17	-14,3
Töötajate arv	29	47	42	-4,3
Müügitulu (tuh eurot)	1 500	1 270	1 734	42,3

Allikad: Äriregister

## 11.2. NÕUDLUS

### 11.2.1. Kunstigaleriide ja kunstimuuseumide külastamine

Statistikameti andmetel vähendasid 2019. aastal Eesti kunstimuuseumid märkimisväärselt näituste arvu ning kokku oli võimalik külastada 148 näitust (2015. aastal 271 näitust). Samal ajal liikus külastuste arv tõusvas trendis ning jõudis 2019. aastal 588 tuhandeni (2015. a 522 tuhat), mis näitab, et elanike huvi kunsti vastu kasvas (tabel 11.7). Kunstimuuseumide tulud peaaegu kahekordistusid ning olid 18,3 miljonit eurot (2015. aastal 9,4 miljonit eurot). Nendest rahalistest vahenditest 12,6 miljonit eurot laekus riigieelarvest ja 339,2 tuhat eurot omavalitsuste eelarvest. Suurenesid ka muud tulud (+62%) kuhu kuulub ka piletite müügist saadud tulu

Tabel 11.7 Kunstimuuseumide tulud ja näituste külastamine 2015 ja 2019

Näitaja	2015	2019
Tulud (tuh eurot)	9 354,2	18 250,7
sh tulud riigieelarvest	5 980,5	12 570,2
sh omavalitsuse eelarvest	81,3	339,2
sh muud tulud	3 292,4	5 341,3
Näituste arv	271	148
Külastuste arv (tuhat)	521,9	587,6

Allikas: Statistikaamet

### 11.2.2. Avaliku sektori huvid

Kunsti valdkonnas tegutsevad mitmed avaliku sektori poolt rahastatud institutsioonid, mis kujundavad valdkonna tegevust ning arengut – lisaks riigi asutatud kunstimuuseumide rahastamisele toetavad Kultuuriministeerium ja Eesti Kultuurkapital valdkondliku teabekeskuse ja kesksete näituseasutuste tegevust. Riigipoolne toetus on valdkonnale hädavajalik. Oluline on, et riik pakub kunstialast kõrgharidust, mis tagab professionaalse järelkasvu. Kunstimuuseumide ekspositsioonid annavad elanikele võimaluse saada osa nii kunstipärandist kui ka kaasaegse kunsti osas toimuvast. Avalikku ruumi on toodud rohkem kunsti läbi kunstiteoste soetamise avalike hoonete ehitamisel. Avalik sektor on huvitatud valdkonna rahvusvahelistumisest. Läbi erinevate tegevuste ja programmide ollakse teadlikud maailma kunstis toimuvast.

Selleks, et võimaldada professionaalsetel kunstnikel pühenduda eelkõige oma loomingule ja panustada seeläbi Eesti kultuuri arengusse, on Kultuuriministeerium kasutusele võtnud kunstnikupalga meetme. Tegemist on erialases tippvormis olevate loovisikute loometöö toetamisega kindla perioodi vältel. Kunstnikupalgaga kaasnevad sotsiaalsed garantiid, mis tagavad suurema stabiilsuse. Kunstnikupalk määratakse avaliku konkursi alusel kolmeks aastaks, 2019. aastal sai kunstnikupalka kokku 12 inimest, selleks eraldati MTÜ-le Eesti Kunstnike Liit 252,6 tuhat eurot.

## 11.3. ORGANISATSIOON JA FINANTSEERIMINE

### 11.3.1. Finantseerimine

Kunsti valdkonda finantseerivad Eesti Kultuurkapital, Kultuuriministeerium, Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus (EAS), ning kohalikud omavalitsused. (vt tabel 11.8). Raha laekub ka kunstiteoste tellimise seaduse alusel, mis kohustab avaliku otstarbega hoonete ehitamisel soetama kunstiteoseid. Lisaks siseriiklikule finantseeringule on valdkonda toetanud ka välisrahastajad. Erasektori osakaal on kunsti valdkonna rahastamisel tagasihoidlik.

Kunsti valdkonna avalikud toetused jagunevad tegevus-, projekti- ja investeeringutoetusteks, lisaks makstakse ka stipendiume ja loometoetusi. Tegevustoetust taotleavad asutused või organisatsioonid oma tegevuse arendamiseks ehk põhitegevuseks. Projektitoetused on ette nähtud asutuste tegevuste või sündmuste toetamiseks (näituse korraldamine, festivalil osalemine, õpingud vms). Investeeringutoetused on eelkõige taristu rajamise ja renoveerimise suunitlusega. Riigipoolne kunsti valdkonna finantseerimine suurenes 4,1 miljoni euroni (vt tabel 11.8).

Tabel 11.8. Kunsti valdkonna finantseerimine riigi ja kohalike omavalitsuste vahenditest 2007–2019 (tuh eurot)

Rahastamisallikas	2007	2011	2015	2019
<b>KOKKU</b>	<b>2 874,9</b>	<b>1 991,1</b>	<b>3 095,8</b>	<b>4 100,3</b>
<b>Riiklik finantseering</b>	<b>2 684,9</b>	<b>1 880,5</b>	<b>3 017,8</b>	<b>4 057,9</b>
Eesti Kultuurkapital	1 997,4	1 386,9	1 354,0	1 444,2
sh sihtkapitalist*	1 215,9	1 363,5	1 284,2	1 335,2
nõukogu	781,5	23,4	54,1	60,0
ekspertgrupid	...	...	15,7	49,0
Kultuuriministeerium	658,2	454,8	660,6	1 660,2
sh loovisikute ja loomeliitude seadus	122,7	145,0	184,7	186,2
Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus	0,0	26,1	327,1	300,0
Kunstiteoste tellimise seadus	-	-	606,0	653,5
Riigikantselei (EV100)	-	-	50,0	-
Hasartmängumaksu Nõukogu	29,3	12,7	20,1	...
<b>Kohalike omavalitsuste finantseering</b>	<b>190,0</b>	<b>110,6</b>	<b>78,0</b>	<b>42,4</b>
sh Tallinna linn	101,1	49,6	40,9	19,0
Tartu linn ja Tartu Kultuurkapital	60,2	48,1	14,0	18,4
Pärnu linn	28,7	12,9	23,1	5,0

\* Välja arvatud eraldised, millest peale määramist loobuti.

Allikad: väljavõtted Eesti Kultuurkapitali, Kultuuriministeeriumi, Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse ning kohalike omavalitsuste eelarvetest

**Kultuuriministeerium** on kunsti rahastanud nii spetsiaalsete valdkonnale suunatud eraldiste kaudu kui ka valdkonnaülelistest välissuhete vahenditest (s.o programm „Eesti kultuur maailmas“ ning riikidevaheliste kultuurikoostöölepete toetused). Täiendavalt rahastatakse kunsti valdkonna tunnustatud loomeliite

loovisikute ja loomeliitude seaduse rakendamise vahenditest. Kultuuriministeeriumi eraldised moodustasid 2019. aastal 1,66 mln eurot (2015. aastal 0,7 mln eurot). Nii suur kasv on seotud 2018. aastal riigi ja Eesti Kunstnike Liidu poolt loodud sihtasutusega SA Kunstihoone, mida rahastab riik. Kultuuriministeeriumi vahenditest on rahastatud valdkondliku infokeskuse SA Kaasaegse Kunsti Eesti Keskuse tegevust, mis 2019. aastal oli 160 tuhat eurot. Toetati ka Eesti rahvuspaviljoni korraldamist Veneetsia Kunstibiennaalil (2019. a 185 tuhat eurot).

**Eesti Kultuurkapitali<sup>4</sup> kaudu makstud preemiate, stipendiumite ja toetuste summa suurenes** kuni 1,44 miljoni euroni, sellest suurema osa moodustasid kujutava ja rakenduskunsti sihtkapitali kaudu makstavad rahalised vahendid. Sihtkapital finantseerib muuhulgas ka kunstiteoste soetamist kunstimuuseumidele. Sihtkapitali kõrval on valdkond saanud rahalisi vahendeid ka Kultuurikapitali nõukogult (peamiselt loominguline stipendium „Ela ja sära“, elutöö- ja aastapreemiad) ning maakondlikelt ekspertgruppidele (valdavalt näitustegevuse toetamine). Eesti Kultuurkapitalilt enim rahastust saanud institutsioonide loetelu on toodud tabelis 11.9, mis näitab, et 2019. aastal oli enim toetatud Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseum, millele järgnesid erinevad kunstimuuseumid. Kultuurikapitali poolt kunstivaldkonnale eraldatud rahalised vahendid suurenesid ligi 7% 2015. aastaga võrreldes.

Tabel 11.9. Eesti Kultuurkapitali poolt enim rahastatud institutsioonid 2015–2019 (tuh eurot)

Institutsioon	2015	2017	2018	2019
Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseum	96,8	84,4	114,3	252,1
Tartu Kunstimuuseum	177,1	155,8	137,2	212,0
Eesti Kaasaegse Kunsti muuseum	94,0	221,0	126,8	149,5
Eesti Kunstimuuseum	113,1	114,3	109,9	121,0
Tartu Kunstnike Liit	43,0	69,5	76,7	103,9
Eesti Kunstnike Liit	32,7	35,7	51,4	47,5
Eesti Kunstiakadeemia sihtasutus*	40,8	56,6	54,9	35,4
Fotokunstnike Ühendus	-	6,0	60,0	33,0
Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus	12,6	3,0	29,5	10,3

\* sh Eesti Kunstiakadeemia SA (registreeritud 2013. a)

Allikas: Eesti Kultuurkapital

Kultuuriministeerium annab igal aastal välja tudengitele õppe- ja loomingulise tegevuse edendamiseks ning enesetäiendamiseks mõeldud Eduard Wiiralti nimelisi stipendiume, mille summad kogunevad kunstniku teoste kasutamise autoritasudest.

Riigieelarvest eraldatakse tunnustatud loomeliitudele vahendeid ka loovisikute ja loomeliitude seaduse alusel. Liidud on siinkohal vahendajateks kuna eraldised on ette nähtud loovisikutele. Kunsti valdkonnas rahastati perioodil 2011–2019 loometoetuste ja stipendiumidega kahte erialaliitu (vt tabel 11.10), milleks olid Eesti Kunstnike Liit ning Eesti Kunstiteadlaste ja Kuraatorite Ühing.

<sup>4</sup> Eesti Kultuurkapital, <http://kulka.ee/>

Tabel 11.10. Loovisikute ja loomeliitude seaduse alusel eraldatud toetused (tuh eurot)

	2011	2015	2019
<b>KOKKU</b>	<b>145,0</b>	<b>184,7</b>	<b>186,20</b>
Eesti Kunstnike Liit	145,0	164,2	167,0
Eesti Kunstiteadlaste ja Kuraatorite Ühing*	-	20,5	19,20

\* Sai tunnustatud loomeliidu staatuse 2013. aastal.

Allikas: Kultuuriministeerium

2011. aastal jõustunud **kunstiteoste tellimise seadus** seab omavahel kunsti valdkonda ja avalikku sektorit. Selle kohaselt tuleb avalike hoonete ehitustööde maksumusest vähemalt 1% eest soetada kunstiteoseid. Seadus rakendub riigi- ja avalik-õiguslikele asutustele ning riigi enamusosalusega sihtasutustele ja mittetulundusühingutele, kuid ei laiene kohalikele omavalitsustele. Kunstiteoste hanke ülempiir on 65 000 eurot, nende soetamiseks korraldatakse ideekonkurss, sobivad teosed valivad välja eksperdid ideekonkursi žüriis. Kunstiteoste koguhinna eest võib tellida kas ühe või mitu teost ning see sisaldab nii kunstiteose valmistamist, materjali, tehnikat, püstitamist, hooldust kui ka autoritasu. 2019. aastal valmis 14 kunstiteost kogusummas 495 tuhat eurot. Tellitud on skulptuure, installatsioone, maalikunsti teoseid, fotograafiat, tellijateks on olud kutsehariduskeskused, tervishoiuasutused, koolid jne.

Kunstnikke tunnustuseks antakse välja kolm riiklikku kultuuri elutööpreemiat pikaajalise väljapaistva loomingulise tegevuse eest (igaüks 64 000 eurot), lisaks viis aastapreemiat eelmisel kalendriaastal avalikkuseni jõudnud väljapaistvate tööde eest (igaüks 9 600 eurot). Nimetatud preemiaid on saanud ka kunsti valdkonna esindajad. Nii sai 2019. aastal aastapreemia laureaadiks näituse „Michel Sittow. Eesti maalikunstnik Euroopa õukondades“ kuraator ja vastavasisulise raamatu koostaja Greta Koppel. Sama preemia sai ka kunstnik Marko Mäetamm.

**Ettevõtluse arendamise Sihtasutus (EAS)**<sup>5</sup> on perioodil 2016–2019 eraldanud kunsti valdkonnale kokku 818,7 tuhat eurot. Sellest summast kahel aastal (2017 ja 2019) finantseeriti 300 tuhande euroga Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskust. Toetuse eesmärgiks oli kaasaegse kunsti ettevõtte arendamine. Samal perioodil suunati rahalisi vahendeid ka ekspordivõimekuse arendusele (219 tuhat eurot).

**Kohalikul omavalitsusused rahastasid** kunsti valdkonda peaaegu kaks korda vähem, kui 2015. aasta kaardistamise ajal. Alates 1973. aastast annab Tallinna linnavalitsus koos Eesti Kunstnike Liiduga igal aastal välja neli võrdset Kristjan Raua nimelist Eesti vanimat kunstipreemiat igaüks suuruses 3 500 eurot. 2019. aastal anti välja Eduard Wiiralti kunstiauhind summas 5000 eurot, millest 3 750 eurot oli peapreemia ja 1 250 eurot ergutuspreemia. Auhind antakse välja aastast 1998, iga neljanda aasta järel. Lisaks Tallinna Linnale on kunstiauhinna väljaandjateks Eesti Kunstnike Liit, Eesti Vabagraafikute Ühendus ja Eesti Rahvusraamatukogu.

Tartu linnavalitsus toetas 2019. aastal kunsti valdkonda 18,4 tuhande euroga, millest kõige suurema summa, kümme tuhat eurot sai Konrad Mägi Ateljee Selts maalikunstniku kunagise elukoha-ateljee renoveerimistöödeks. Tartu linn koostöös Tartu Kultuurkapitaliga annavad igal aastal välja Ado Vabbe nimelist kunstipreemiat, mis on tunnustus visuaalse kunsti valdkonnas tegutsevale isikule või isikute rühmale, kelle loometöö on tähelepanuväärselt rikastanud Tartu kunstielu. Kunstipreemia suuruseks on 2 000 eurot. Lisaks eeltoodule maksis Tartu linn 2 000 eurot preemiat aasta huvikooliks valitud Tartu

<sup>5</sup> Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus, <https://www.eas.ee/>

Lastekunstikoolile ja Kõrgemale Kunstikoolile Pallas 3 877 eurot Pallase rahvusvahelise suvestudio korraldamiseks.

Pärnu Linnavalitsus, kes rahastab Pärnu Linnagalerii tegevust on välja andnud loomestipendiumi (5 000 eurot) Pärnu *performance* raamatu 2017–2020 koostamise eest.

Samas on olemas erasektori poolt väljaantavad preemiad, nende seas on *Sadolini kunstipremia*<sup>6</sup> (suurusega 5 000 eurot), mida antakse välja alates 1996. aastast. See on iga aastane preemia ning selle eesmärgiks on väärtustada Eesti kunsti kui ühiskonna peegeldajat ja rikastajat. Sadolini kunstipremia antakse lootustandvale noorele nüüdiskunstnikule, kes on oma loomingus silma paistnud ennekõike innovatiivsuse, huvitavate teemaarenduste ja sealjuures tundliku värvi- ning materjalikasutusega.

Aastast 1993 on iga-aastaselt välja antud ka *Galerii-G kunstipremiat*<sup>7</sup> (koostöös Tempera OY-ga) ühele silmapaistnud Eesti kunstnikule (preemiaks on 500 euro väärtuses kunstimaterjale).

Noorte ehtekunstnike toetuseks on loodud heategevuslik sihtasutus Noor Ehe<sup>8</sup>, mis annab iga-aastaselt välja stipendiumit *Noor Ehe* (1 000 eurot või 2\*1000).

Kunsti erarahastuse kaasamiseks asutasid Eesti edukad ettevõtjad 2015. aastal koos Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskusega MTÜ Outset Eesti<sup>9</sup>. Tegemist on erarahastuse platvormiga, mis toetab liikmetasudest uute kunstiteoste loomist, suurprojekte, ning Eesti kunstnike teoste jõudmist avalikesse kunstikogudesse kas ostu või kingina. Nagu eelmise kaardistuse ajal, on lisaks Eesti-sisesele rahastusele kunsti toetanud ka välisrahastajad (enamasti projektipõhiselt), nende seas olid välisriikide saatkonnad, Briti Nõukogu, Põhjamaade Ministrite Nõukogu, kusjuures viimasesse saab taotlusi esitada läbi Põhjamaade Kultuuripunkti veebikeskkonna. Briti Nõukogu<sup>10</sup> teeb koostööd rahvusvaheliste loomepartneritega, et korraldada üritusi, arendada koostööd kunstnike ja kultuuriasutustega ning tutvustada Briti kujutavat kunsti. Põhjamaade Ministrite Nõukogu<sup>11</sup> pakub toetusi erinevate programmide raames, üheks neist on kultuuri- ja kunsti-programm (eelarve 2,3 mln eurot aastas, kokku osaleb 11 riiki ja Põhjamaade autonoomset piirkonda), mille toel on võimalik tõsta erialast pädevust või vahendada teadmisi-oskusi (seminarid, töötoad, meistri-klassid, kursused jne), programm toetab ka innovatsiooni (uute ideede, kontseptsioonide ja protsesside arendamist ja katsetamist). On olemas ka kultuuri mobiilsusprogrammi meede (eelarve 1,6 mln eurot aastas, osalejateks samuti 11 riiki-piirkonda), mille reisitoetuste abil tutvustatakse kunstnikke ning nende loomingut, samuti toetatakse koostöövõrgustikke ning loomeresidentuure. Toetuste taotlemine toimub läbi Põhjamaade Kultuuripunkti<sup>12</sup>, mis on asutatud 2007. aatal ja kelle ülesandeks on edendada ja arendada Põhjamaade kultuurilist koostööd. 2019. aastal maksis Põhjamaade Kultuuripunkt Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskusele 21,3 tuhat eurot.

<sup>6</sup> Sadolini kunstipremia, <http://kunstiveeb.sadolin.ee/et/>

<sup>7</sup> Galerii-G kunstipremia, <http://www.galeriig.ee/>

<sup>8</sup> Noor Ehe, <http://nef.ee/>

<sup>9</sup> ecadc.ee

<sup>10</sup> Briti Nõukogu, <https://www.britishcouncil.ee/>

<sup>11</sup> Põhjamaade Ministrite Nõukogu, <https://www.norden.ee/et/>

<sup>12</sup> Nordic Culture Point, <https://www.nordiskkulturkontakt.org/en/grants/granted-projects/>



### 11.3.2. Organiseeritus, loomingulised ühendused ja institutsioonid

Käesolevas alapeatükis on kajastatud kunsti valdkonna liitude ning institutsioonide tegevus. Kunsti valdkonnas tegutsevad loomingulised ühendused nii valdkondlikult kui regionaalselt eelkõige suuremates linnades. Seadusandluse järgi eristatakse tunnustatud loomeliite teistest ühendustest. Loovisikute ja loomeliitude seaduse alusel tunnustatakse loomeliite, kelle eesmärgiks on edendada vastavat loomeala ja toetada oma liikmeks olevate loomeisikute loometegevust. Tunnustatud loomeliidud saavad riigieelarvelistest vahenditest määrata oma liikmetele loometoetusi ja stipendiume. Kunsti valdkonnas on tunnustatud loomeliitudeks Eesti Kunstnike Liit ning Eesti Kunstiteadlaste ja Kuraatorite Ühing.

#### Eesti Kunstnike Liit ja alaliidud<sup>13</sup>

Professionaalsed Eesti kunstnikud ja kunstiteadlased on koondunud erialaliitudesse, mida ühendab Eesti Kunstnike Liit (EKL). See on katusorganisatsiooniks 18 alaliidule, paljud kunstnikud kuuluvad mitmesse alaliitu. Samas ei ole kõik alaliitude liikmed EKL-i liikmed. Suurima liikmeskonnaga alaliidud (vt tabel 11.11) on Tartu Kunstnike Liit (185 liiget), Eesti Maalikunstnike Liit (181) ning Eesti Kunstiteadlaste ja Kuraatorite Ühing (151).

Tabel 11.11. Eesti Kunstnike Liidu alaliitude liikmete arv 2017 ja 2019

Alaliit	2017	2019
Eesti Akvarellistide Ühendus	48	58
Eesti Keraamikute Liit	90	97
Eesti Klaasikunstnike Ühendus	58	65
Eesti Kujundusgraafikute Liit*	113	116
Eesti Kujunduskunstnike Ühendus	31	25
Eesti Kujurite Ühendus	63	62
Eesti Kunstiteadlaste ja Kuraatorite Ühing	136	151
Eesti Lavastuskunstnike Liit**	63	65
Eesti Maalikunstnike Liit	163	181
Eesti Metallikunstnike Liit	61	67
Eesti Moekunstnike Ühendus*	49	49
Eesti Nahakunstnike Liit	74	74
Eesti Tekstiilikunstnike Liit	86	96
Eesti Vabagraafikute Ühendus	101	105
Fotokunstnike Ühendus	35	45
Studio 22	22	24
Sõltumatute Ühendus	15	-
Tartu Kunstnike Liit	159	185

\* Erialaliit, mis kuulub disaini valdkonda.

\*\* Erialaliit, mis kuulub etenduskunsti valdkonda.

Allikad: Eesti Kunstnike Liit, alaliitude koduleheküljed

<sup>13</sup> Eesti Kunstnike Liit, <http://eaa.ee/>

EKL-i peamisteks eesmärkideks on eesti kunstikultuuri edendamine, kunstiteadlikkuse ja kunstiloomingu prestiiži tõstmine ühiskonnas, kunstnike, kuraatorite ja kunstiteadlaste kutsehuvide ja loomevabaduse kaitsmine, tegevuse toetamine ning sotsiaalne kaitse, samuti valdkondlikes arendustegevustes osalemine ning rahvusvaheliste sidemete edendamine. Nimetatud eesmärkide elluviimisel on olulisteks tegevussuundadeks kunstnikele töö- ja loomekeskkondade võimaldamine (EKL on suurim produktsiooni- ja esitluskeskkondade pakkuja tegevkunstnikele, rentnike on üle 200, neist üle 90 tegutsevad ARS-i kunstilinnakus), näituste ja kunstiprojektide organiseerimine, näitustegevuse edendamine liidule kuuluvates galeriides (sh makstakse esinemistasu), kaasatus seadusloomesse ja arendustegevustesse ning koostöö edendamine kultuurivaldkonnas tegutsevate jt organisatsioonidega. Seega toimib EKL ka valdkondliku ekspertorganisatsioonina, teeb koostööd kunsti ja kultuuri organisatsioonidega Eestis ja rahvusvaheliselt ning osaleb ka valdkondlike žüriide ja komisjonide töös. EKL vahendab loometoetusi ning tegeleb loovisikute sotsiaalse kaitsega. EKL-i liikmeskonda puudutavas osas on oluliseks muudatuseks riigi poolt finantseeritava ning EKL-i kui valdkondliku loomeliidu poolt vahendatava kunstnikupalga sisseseadmine alates 2016. aastast.

EKL on Eestis suurima professionaalsetele kunstnikele suunatud kunstitaristu valdaja ja arendaja, samas ei ole loovisikutele ja -ettevõtjatele pakutavad võimalused ja tingimused (tasuta näitusevõimalused liidu galeriides, soodsa hinnaga stuudiod ja töökojad, külalisateljee kasutamise võimalus jm) üldjuhul piiratud liidu liikmeskonnaga. Seega liidule kuuluv loometaristu ja sellega seotud (tugi)teenused on eelkõige valdkonna kui terviku käsutuses.

#### Tartu Kunstnike Liit<sup>14</sup>

Tartu Kunstnike Liit on valdkonnas aktiivselt tegutsev ühendus, kuhu on koondunud professionaalsed kunstnikud ning kunstiteadlased (2019. aastal oli liikmeid 185). Liidu eesmärkideks on edendada kunsti ja kunstialast tegevust, luua võimalusi enesetäiendamiseks, vahendada informatsiooni nii Eestis toimuvate kui ka rahvusvaheliste sündmuste ja näituste kohta. Tartu Kunstimajas luuakse liikmetele esinemisvõimalusi, liit loob erialaseid kontakte, arendab koostööd erinevate organisatsioonide ja kunstnike vahel nii Eestis kui ka välismaal. Seega ühelt poolt toetab liit liikmete loometegevust, soodustab osalemist kunstiüritustel ja näitustel ning soovib tõsta liikmete erialaseid teadmisi ja ühiskondlikku aktiivsust, kuid teiselt poolt on eesmärgiks seatud ka elanikkonna kunstialase harituse taseme tõstmine ning kunstiloomingu prestiiži tõstmine ühiskonnas.

#### Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus<sup>15</sup>

Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus (KKEK) loodi 1992. aastal rahvusvaheliste kunstiprojektide ekspert-instituutsioonina, mille missiooniks on elavdada ja arendada Eesti kaasaegse kunsti valdkonda, mõtestada kaasaegset kunsti teoreetiliselt ja osaleda ühiskonnaelu dialoogis. Alates 1999. aastast korraldab KKEK Eesti osalemist Veneetsia biennaalil ja 2016. aastast on KKEK Balti triennaali kaaskorraldaja. KKEK-i peamisteks eesmärkideks on tuua Eestisse rahvusvahelise kaasaegse kunsti alast infot ja ekspertteadmisi, vahendada Eesti kunstnike loomingut rahvusvaheliselt, aidata kaasa jooksvate kunstitrendide teoreetilisele kontseptualiseerimisele, olla regionaalse kaasaegse kunsti kasvav digitaalne arhiiv.

27 tegutsemisaasta jooksul on peetud oluliseks oma eesmärkide muutmist vastavalt Eesti kaasaegse kunsti ootustele, ühiskondlikule taustale ja arengutele. KKEK-i eesmärk on seega katta valdkondi, millega

<sup>14</sup> Tartu Kunstnike Liit, <http://kunstimaja.ee/liit>

<sup>15</sup> Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus, <http://www.cca.ee/>

ei saa tegeleda riik, ühiskondlik sektor ega eragaleriid, kuid mille puudumisel ei saa rääkida orgaaniliselt arenevatest kunstiprotsessidest ning initsieerida avatud ühiskonnale omast vaba ning arenenud mõtteviisi. KKEK peab oluliseks kunsti vabaduse ja sõltumatuse toetamist Eesti ühiskonnas.

KKEK on mittetulunduslik eraõiguslik organisatsioon, mille toetus tuleb peamiselt avalikest vahenditest. KKEKi tegevust rahastab Kultuuriministeerium.

### Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus<sup>16</sup>

Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus (EKKAK) on mittetulunduslik organisatsioon, mille peamiseks eesmärgiks on Eesti kaasaegse kunsti rahvusvahelise nähtavuse suurendamine ning Eesti kaasaegse kunsti välja toetamine ja arendamine. Oma partnerinstitutsioone ühendava organisatsioonina on EKKAK eesmärgiks rahvusvaheliste partnerlussuhete loomine kaasaegse kunsti väljal. 2012. aastal asutatud arenduskeskuse tegevust toetab Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus. EKKAK on filantroopilise organisatsiooni Outset Eesti MTÜ asutajaliige ja Tallinna Fotokuu kaasaegse kunsti biennaali peakorraldaja. EKKAK loodi katusorganisatsiooniks nii riiklikul kui erakapitalil tegutsevatele organisatsioonidele. EKKAK algatamise eelduseks oli vajadus organisatsiooni järele, mis kutsuks koostöösse galeriid ja institutsioonid ning arendaks välja eesti kaasaegse kunsti ekspordipotentsiaali koostöös eelmainitud organisatsioonidega.

Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskuse fookuseks on eesti kaasaegne kunst, kaasaegse kunstiga tegelevad galeriid, kunstnikud, kaasaegse kunsti kogujad, kunstinäituste korraldamise tugistruktuurid ja muud kaasaegse kunstiga tegelevad institutsioonid.

Alates 2019. aasta sügisest opereerib EKKAK Tallinnas Noblessneri sadamalinnakus asuvat Kai kunstikeskust.

EKKAK sai perioodiks 2017–2019 EASi loomemajanduse tugistruktuuride arendamise toetust 300 000 eurot. Projekt “Kaasaegse kunsti valdkonna rahvusvahelistumine” toetub kolmele tegevussuunale.

2019. aastal sai EKKAK Kodanikuühiskonna Sihtkapitalilt toetust summas 4000 eurot projekti “Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskuse turundusstrateegia väljatöötamine” elluviimiseks. Projekti eesmärgiks on Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskuse turundusalase arenguhüppe ette valmistamine ja projekti konkreetseks väljundiks turundusstrateegia väljatöötamine.

Kokkuvõtvalt on EKKAK-i peamised tegevussuunad järgmised:

- jätkusuutliku kunstiekspordi taristu väljaarendamine galeriide näol ning publiku arvu tõstmine kunstisündmustel;
- kunstiturismi kui väga kvaliteetse ja suure lisandväärtusega turismivaldkonnale kaasaaitamine Eestis;
- galeriide rahvusvahelistel kunstimesidel osalemise toetuse vahendamine;
- galeristidele ja kunstivahendajatele suunatud seminaride, töötubade ja koolituste korraldamine konkurentsivõime, jätkusuutlikkuse ja ekspordivõimekuse tõstmise eesmärgil;
- kaasaegse kunsti valdkonna ettevõtete ettevõtluspotentsiaali tugevdamine;
- kogujatele ja kunstiosõtjatele suunatud koolitused ja töötoad kunstnike ja galeriide müügivõimekuse suurendamise eesmärgil;
- kunstnikele suunatud seminarid ja koolitused kunstituru toimimise ja galeriivaldkonna selgitamise eesmärgil;

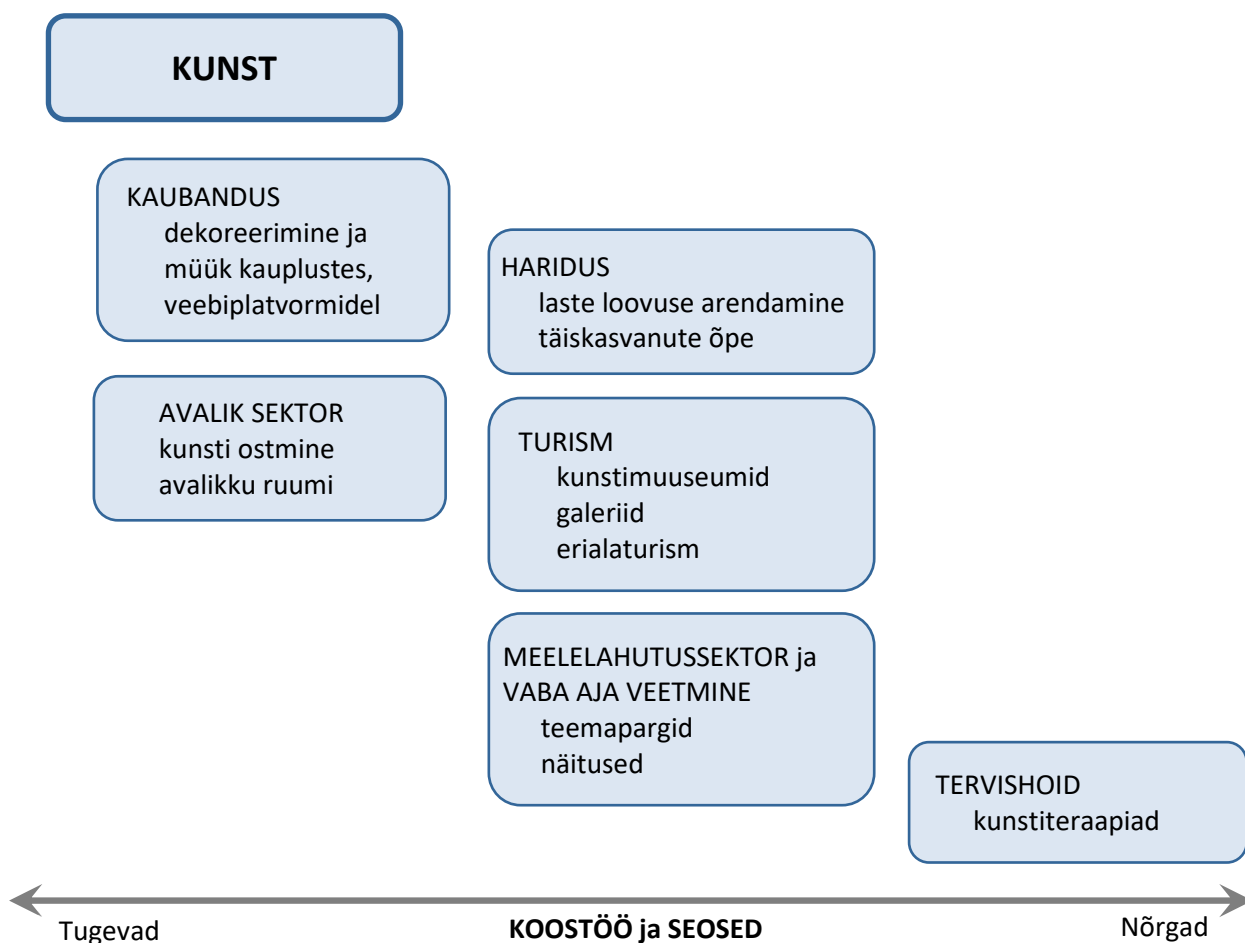
<sup>16</sup> Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus, <http://www.ecadc.ee/et/>

- tugiteenused kunstnikele, galeristidele ja kunstivahendajatele – praktikad välisriikide rahvusvahelistes galeriides ja residentuurid;
- eesti kunstnike näituste korraldamine ja läbiviimine välisriikides;
- kaasaegse kunsti valdkonna uuringute läbiviimine.

### 11.3.3. Seosed teiste tegevusvaldkondadega ja loomemajanduse sektoritega

Kunsti valdkond on tihedalt seotud paljude majandusharudega (vt joonis 11.2). Haridussüsteemis koolitatakse professionaalseid kunstnikke, kunstiteadlasi ja õpetajaid. Lasteaegades, üldharidus- ja huvikoolides, kus antakse esimesed teadmised kunstist algab kunstipubliku kasvatamine, isiksuse, loova mõtlemise ja praktiliste oskuste arendamine. Täiskasvanute täiendkoolitus aitab samuti kaasa kunsti levikule ja mõistmisele, toob juurde inimesi, kes käivad näitustel ja sooritavad ostusid. Tervishoius on kasutusel kunstiteraapiad, mille eesmärk on tervise edendamine läbi teraapilise loovtegevuse. Kunst pakub väljundina palju vaba aja veetmiseks ja meelelahutuseks – kunstinäitused, kunstiürituste ja kursuste korraldamine. Palju välis- ja siseturiste külastab kas organiseeritult turismifirmade kaudu või omal initsiatiivil erinevaid kunstinäitusi muuseumides ja galeriides. Erialaturism toob kokku oma ala spetsialistid, kes tulevad eesmärgiga osaleda kunstisündmusel, kuid samal ajal panustavad läbi Eestis viibimise ka teistesse majandussektoritesse.

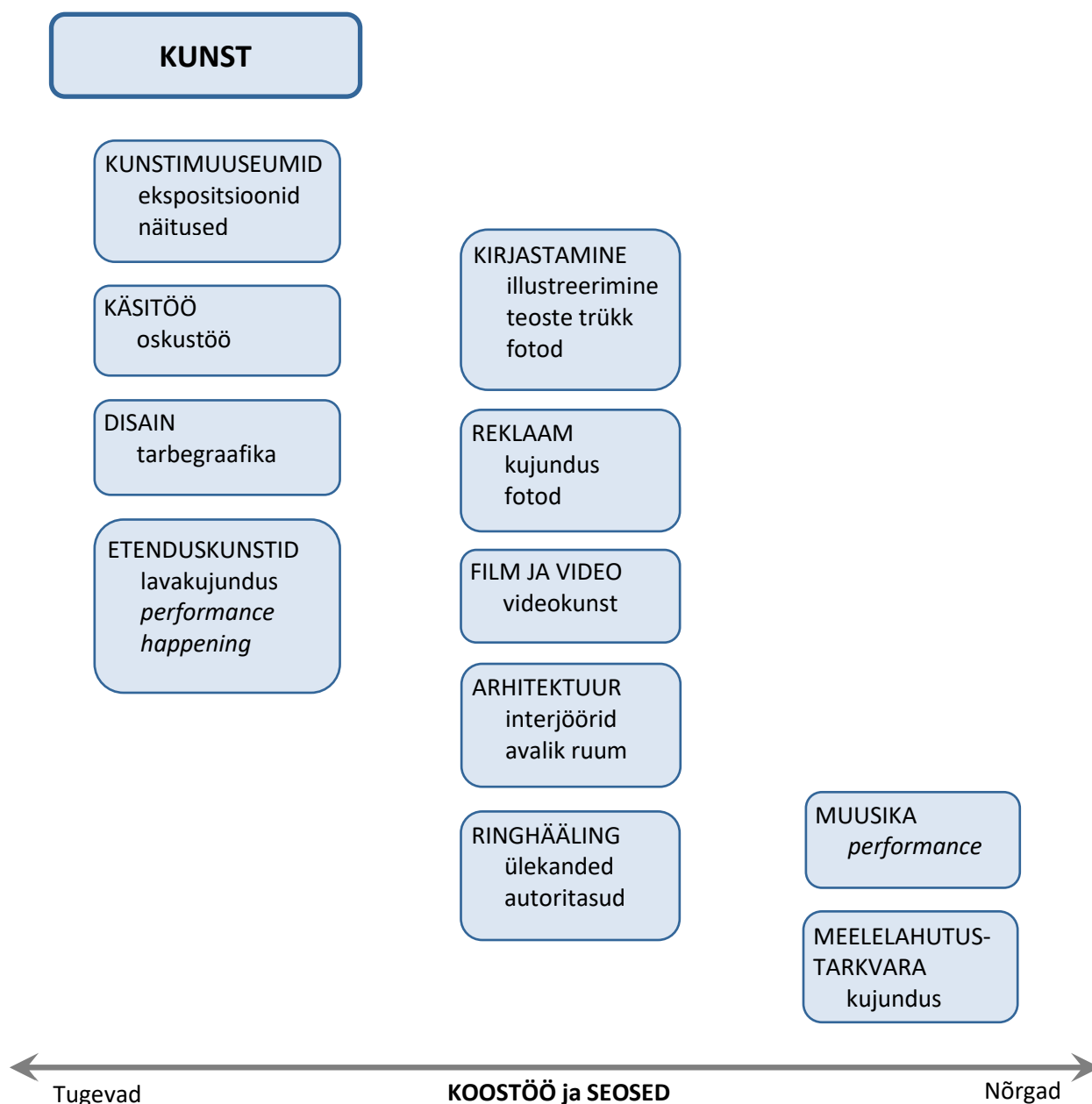
Joonis 11.2. Kunsti seosed teiste majandusharudega



Kunsti valdkond on veelgi tihedamalt seotud teiste loomemajanduse valdkondadega, seda võib kujutada tihedas seoses peaaegu kõigiga neist (vt joonis 11.3).

Kunstimuuseumid tutvustavad kõiki kunstiliike ja -stiile, annavad külastajatele ülevaate kunstis toimunud ning tutvustavad erinevate kunstnike töid. Maal, skulptuur ja graafika rikastavad avalike ruumide ja hoonete interjööre. Siin saab välja tuua selge seose sisekujunduse ja arhitektuuriga. Vabaõhu monumentaal-kunst seostub otseselt linnade projekteerimisega. Graafikal on tihed seos tarbograafika, graafilise disaini, raamatute illustreerimise, ajalehtede, välimeedia reklaampindadega, flaiieritega, nimekaartide, asutuste blankettide kujunduse, firmade tunnusgraafikaga (logod, brändid). Kujutavad kunstnikud töötavad ka näiteks reklaamiagentuurides..

Joonis 11.3. Kunsti seosed teiste loomemajanduse valdkondadega



Fotokunst seostub muuhulgas moe-, pressi- ja reklaamfotograafide loominguga. Mitmed fotograafid tegutsevad edukalt nii kaasaegses kunstis kui massimeedias (ajakirjad, ajalehed, raamatud, moetööstus). Videokunstil on nii tehnilise valmimisprotsessi kui formaadi poolest sarnasus lühifilmidega. Audiovisuaalvaldkonnast on seos ka ringhäälinguga, kus teose ülekandmisel tuleb maksta ka autoritasu.

Arvutikunstil on tihe seos selliste loomemajanduse sektoritega nagu digitaalne disain (koduleheküljed, reklaam internetis), internetiühendusel baseeruvad loomingulised konverentsid ja sümposionid.

*Performance'i* ja *happeningi* puhul on ilmsed seosed teatriga ja muude etenduskunstidega. Tihti töötavad neis valdkondades samad inimesed või toimub tihe suhtlus. *Performance* võib endaga siduda kunsti, tantsu, teatrit, laulu, muusikat ja audiovisuaalset kunsti ning ka helikunstiga.

Tarbekunstnikud tegelevad materjali või tehnikaga, mille tulemusel luuakse unikaalsemeid. Samas vajavad tarbekunstnikud kohati millegi teostamiseks oskustöölisi, andes seega tööd teostajatele, nt klaasipuhujad, vaiba- ja kangakudujad, käsitöölised. Tihe on side reklaami valdkonnaga, kuna erinevate reklaam- ja firmakingituste kujundamine on tarbekunstnike oluline sissetulekuallikas. Samuti on oluline auhindade kujundamine ja valmistamine. Tarbekunstil on tihe side sisekujunduse ja arhitektuuriga. Reaalselt väljendub see näiteks erinevates tehnikates pannode, vitraažakende ja vaheseinte, sepi- väravate, mööbli, vaipade, eesriiete jms valmistamises.

Kokkuvõtvalt saab järeldada, et kunst on läbi põimunud nii loomemajanduse valdkondadega kui teiste majandusharudega, andes neile olulisel määral sisendit ning saades seda teistelt sektoritelt ka ise.

## 11.4. HARIDUS

Kunstialast kõrgharidust pakuvad Eesti Kunstiakadeemia (EKA), Tartu Ülikool (TÜ), Tallinna Ülikool (TLÜ). Rakenduskõrgharidust saab omandada Kõrgemas Kunstikoolis Pallas (vt tabel 11.12)

Suurema osa kunsti eriala lõpetajatest on andnud Eesti Kunstiakadeemia (EKA), kus perioodil 2015–2019 oli 440 lõpetajat. 2018–2019 õppeperioodil oli lõpetajaid 88, sealjuures oli lõpetajaid võrdselt nii kujunduskunsti kui ka disaini ja rakenduskunsti programmis (16 inimst). Lisaks selle omandasid 12 õppurit kaasagse kunsti programmi ja 11 õppurit kunsti programmi. Teistel erialadel oli oluliselt vähem lõpetajaid. Perioodil 2015–2019 oli Tartu Ülikoolis (TÜ) 73 lõpetajat. 2019. aastal lõpetas kõige rohkem, ehk 16 inimest kunstide ja tehnoloogia õpetaja programmi, mis on Tartu Ülikooli koosseisu kuuluva Viljandi Kultuuriakadeemia magistri taseme õpe. Tallinna Ülikoolis omandas perioodil 2015–2019 kõrghariduse 149 lõpetajat kunstiteraapia ja kunstõpetuse erialadel, nendest 2019. aastal lõpetasid eelmainitud erialadel vastavalt 13 ja 7 õppurit. Alates 2001. aastast on võimalik kunstialast kõrgharidust omandada ka Tartu Kõrgemas Kunstikoolis Pallas (TKK). Kokku oli nimetatud kõrgkoolis aastatel 2015–2019 kunstialade lõpetajaid 116. Sealhulgas 2018–2019 õppeaastal oli lõpetajaid 20, kellest 8 omandasid hariduse tekstiili alal ja 7 maali ja restaureerimise alal. Kõige laiem õppekavade valik on Eesti Kunstiakadeemias, mille lõpetajate arv on seetõttu kõrgkoolide lõikes ka suurim (vt tabel 11.12). Eestis omandas perioodil 2015–2019 kunstialase kõrghariduse 778 inimest, sh 381 lõpetas bakalaureuseõppe, 274 inimest magistriõppe ja 7 inimest doktoriõppe, rakenduskõrghariduse omandas 116 inimest.

Kutseõpe valmistab ette spetsiifiliste oskustega tööjõudu. Eesti kutsehariduse õppeasutustes oli aastatel 2015–2019 kunsti valdkonna õppekavadel 263 lõpetajat. Kõige populaarsemateks osutus fotograafia eriala. Suurima lõpetajate arvuga oli Tartu Kunstikool (lõpetajaid 73 inimest perioodil 2015–2019).

Tabel 11.12. Eesti kõrghariduse õppeasutustes kunsti valdkonna õppekavadel lõpetanud inimeste arv õppeaastatel 2015–2019

KÕRGHARIDUS	2015–2016	2016–2017	2017–2018	2018–2019	2015–2019
Eesti Kunstiakadeemia (EKA)	127	115	110	88	440
Disain ja rakenduskunst	13	15	12	16	56
Ehte- ja sepakunst	6	11	8	6	31
Fotograafia	8	6	4	4	22
Graafiline disain	20	16	16	6	58
Kaasaegne kunst	14	15	11	12	52
Keraamika	5	5	3	3	16
Klaasikunst ja -disain	2	5	8	4	19
Kujunduskunst	17	1	8	16	42
Kunst	19	22	16	11	68
Kunst ja disain doktor	1	2	3	1	7
Kunstiteadus ja visuaalkulturi uuringud	6	10	11	5	32
Kunstiõpetaja	3	3	3	-	9
Nahakunst, aksessuaari- ja köitedisain	8	4	7	4	23
Vabad kunstid	5	-	-	-	5

KÕRGHARIDUS	2015–2016	2016–2017	2017–2018	2018–2019	2015–2019
<b>Tartu Ülikool</b>	<b>22</b>	<b>14</b>	<b>18</b>	<b>19</b>	<b>73</b>
Maalikunst	17	8	1	1	27
Kunstiõpetuse õpetaja	1	2	-	-	3
Kunstide ja tehnoloogia õpetaja	-	-	15	16	31
Kunsti, käsitöö ja Kodundused õpetaja	4	4	2	2	12
<b>Tallinna Ülikool</b>	<b>43</b>	<b>46</b>	<b>40</b>	<b>20</b>	<b>149</b>
Kunstiteraapia	16	20	19	13	68
Kunstiõpetus	27	26	21	7	81
<b>Kõrgem Kunstikool Pallas</b>	<b>23</b>	<b>42</b>	<b>31</b>	<b>20</b>	<b>116</b>
Fotograafia	9	10	9	3	31
Maal ja restaureerimine	4	11	7	7	29
Skulptuur	3	10	10	2	25
Tekstiil	7	11	5	8	31
<b>KÕRGHARIDUS KOKKU</b>	<b>215</b>	<b>217</b>	<b>199</b>	<b>147</b>	<b>778</b>
<i>Rakenduskõrgharidusõpe</i>	<i>23</i>	<i>42</i>	<i>31</i>	<i>20</i>	<i>116</i>
<i>Bakalaureuseõpe</i>	<i>133</i>	<i>101</i>	<i>88</i>	<i>59</i>	<i>381</i>
<i>Magistriõpe</i>	<i>58</i>	<i>72</i>	<i>77</i>	<i>67</i>	<i>274</i>
<i>Doktoriõpe</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>1</i>	<i>7</i>

Allikas: Haridus- ja teadusministeerium

Tabel 11.13. Eesti kutsehariduse õppeasutustes kunsti valdkonna õppekavadel lõpetanud inimeste arv õppeaastatel 2015–2019

KUTSEHARIDUS	2015–2016	2016–2017	2017–2018	2018–2019	2015–2019
<b>Kuressaare Ametikool</b>	<b>10</b>	<b>-</b>	<b>27</b>	<b>31</b>	<b>68</b>
Keraamika	10	-	27	-	37
Kujundaja	-	-	-	31	31
<b>Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool</b>	<b>9</b>	<b>10</b>	<b>-</b>	<b>13</b>	<b>32</b>
Keraamika	9	10	-	13	32
<b>Tartu Kunstikool</b>	<b>8</b>	<b>16</b>	<b>11</b>	<b>38</b>	<b>73</b>
Illustraator	-	7	-	-	7
Kunstnik-kujundaja	8	8	7	3	26
Kujundaja	-	1	4	35	40
<b>Vana-Vigala Tehnika- ja Teeninduskool</b>	<b>3</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>4</b>	<b>14</b>
Sepp ja sepatöö	3	3	4	4	14
<b>Tallinna Kopli Ametikool</b>	<b>5</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>4</b>	<b>9</b>
Sepp ja sepatöö	5	-	-	4	9
<b>Tallinna Polütehnikum</b>	<b>18</b>	<b>19</b>	<b>18</b>	<b>12</b>	<b>67</b>
Fotograaf	18	19	18	12	67
<b>KUTSEHARIDUS KOKKU</b>	<b>53</b>	<b>48</b>	<b>60</b>	<b>102</b>	<b>263</b>

Allikas: Haridus- ja Teadusministeerium



## 11.5. TUGEVUSED, NÕRKUSED, ARENGUVÕIMALUSED JA TAKISTUSED

SWOT-i aluseks on Kunstivaldkonna arengu kava 2020–2025 (KUVA)<sup>17</sup>, mille eesmärgiks on valdkonnasisese koostöö arendamine ja Loomevaldkondade kestlikkuse uuringu tulemused<sup>18</sup>.

### Tugevused

- Noorte suur huvi kunsti õppida
- Kõrghariduse hea tase, kõrgetasemeline oskusteave.
- Valdkonnasisene hea koostöö – erialaühendused, galeriid, mittetulunduslikud näituseasutused, kunstimuuseumid, arenduskeskused, stuudiod, avatud ateljeed jne, mida kinnitab KUVA arengukava koostamine.
- Kogenud, kompetentsete ning pühendunud kunstielu korraldavate spetsialistide olemasolu ning kunstnike professionaalsus, hea sisemine konkurents.
- Kunstikogude säilitamise hea tase kunstimuuseumides.
- Jätkuv valdkonna rahvusvahelistumine.
- Kunsti valdkond areneb kiiresti – interdistsiplinaarsus ja jätkuv integreerumine teiste kultuurivaldkondadega ja loomemajanduse sektoritega.
- Arvestatav kirjastustegevus, heal tasemel kunstialase kirjanduse väljaandmine

### Nõrkused

- Rahastusallikate vähesus arendustegevusteks ja investeringuteks (valdkond ei ole piisavalt atraktiivne).
- Vähe kõrgetasemelisi näitusepindasid, mis oleksid varustatud vajaliku tehnoloogiaga, et korraldada tehnoloogiliselt kõrgemate nõuetega näitusi.
- Valdkonna madal rahastus ja palgatase.
- Väike kunstnikupalga saajate arv.
- Eraraha ja kohalike omavalitsuste vähene kaasatus kunsti valdkonda (sh ebapiisav regionaalne koostöö).
- Majandus- ja ettevõtlusalaste teadmiste puudulikkus, sellest tulenevalt nõrgad müügioskused.

### Arenguvõimalused

- Valdkonna arengute ja võrgustusürituste riiklik ning piirkondlik toetamine.
- Kohalike omavalitsuste suurem panus kunstivaldkonda, ehk stipendiumid, nullrendiga ajutised kunstipinnad, teavitustöö ning teavituse tõstmine kohalikul tasandil.
- Erarahastuse aktiivsem kaasatus.
- Välisekspertide kasvav huvi ning teadlikkus Eesti kunstist.

---

<sup>17</sup> [www.ecadc.ee/ /KUVA\\_veebi.pdf](http://www.ecadc.ee/KUVA_veebi.pdf)

<sup>18</sup> [www.kul.ee/uuringud](http://www.kul.ee/uuringud)

- Eesti kunstnike parem nähtavus ning kunstivahendajate olemasolu.
- Intensiivine rahvusvahelistumine, mis loob eeldused ekspordi arengule. Ühiste ekspordiplatvormide vajadus, ühine turundus.
- Valdkonna globaliseerumine ning Eesti suurenev avatus.
- Parema koostöö valdkonnaväliste ettevõtetega, institutsioonidega ning kohalike omavalitsustega.
- Kunstiteadlikkuse tõstmine läbi koolituste ja töötubade, mis aitaks leida uusi tarbijagruppe.
- Kaasaegsele kunstiharidusele rõhu asetamine keskhariduses, et tõsta tulevase kunstipubliku teadlikkust, suurendades seeläbi ühiskonna kultuuriressurssi.
- Tehnika areng, mis tooks uusi teostusvõimalusi.

### Takistused

- Poliitikakujundajate jätkuvalt madal teadlikkus kunstist kui väärtusi loovast alast, mis mõjutab nii valdkonna rahastust kui mainet ühiskonnas.
- Eestis puudub arvestatav maksujõuline kunstiteoste ostjaskond.
- Elanike teadlikkus kunstist on madal.
- Näitustega seonduvate tasude maksmisel puuduvad ühtsed alused (nii kunstnikele kui ka teistele panustajatele).
- Tööjõukulude kiire kasv kahandab (väike)ettevõtete võimekust tulla turul toime.

## 11.6. ARENGUPROGNOOS 3–5 AASTAKS

Arenguprognoside aluseks on Kultuurivaldkonna arengu kava 2020–2025 (KUVA), mille eesmärgiks on valdkonnasise koostöö arendamine. Eestis on väljatöötatud ka Kultuuri Arengukava 2021–2030 ehk Kultuur 2030, mis aitaks ÜRO poolt välja töötatud säästva arengu eesmärklite saavutamisel.

Kunstivaldkonna arendamise lähtekohtadeks on kunsti väärtustamine riiklikul, kohalikul ja ka rahvusvahelisel tasandil, läbimõeldud rahastamine ning uued lahendused, mis on kohased tänapäevase kunstielu edendamiseks. Tähtis on teadvustada et ka vabakutseline kunst on töö.

Kunstivaldkonna edendamise aluseks on valmidus koostööks nii valdkonna sees kui ka ühiste huvide eest seisemisel. Kunstielu saab edendada ainult inimeste teadmiste ja oskuste kaudu, mis tähendab pidevat õppimist ja enesearendamise vajadust ning tähtis on tagada erinevatele valdkonna professionaalidele võimalused enesearendamiseks. Valdkonna koolitus- ja arendustegevused peavad olema läbimõeldud ja kasutajakesksed.

Kuna Kunstitaristu vajab investeringuid, on valdkonna arengu jaoks oluline koostada investeringuvajaduste programm, mille abil renoveerida, kaasajastada ja ehitada kunstieluks vajalikke keskkondi. Selline suund aitab olulisel määral kaasa ka regionaalsele kunstikorraldusele ning kunsti laiemale väärtustamisele. Edasine kunstivaldkonna rahvusvahelistumine peab jätkuma. Kultuurisündmusi peab kajastama meedias ja ka linnaruumis, mis loob eeldused selleks, et sügavama kunstihuviga inimesed jõuaksid õpinguteni kõrg- või kutsehariduse tasemel. Erinevate koostööalgatuste abil peab tõstma kohalike omavalitsuste teadlikust kunstivaldkonna tegevustest.

Programmi „Kultuur 2030“ eesmärkideks on:

- Kultuuritöötajate tegevussuundade, vabakutseliste ja autorite palga ja sotsiaalsete tingimuste parandamine.
- Eesti kultuurile ligipääsetavuse ja kättesaadavuse parandamine, sotsiaalmajandusliku lõhe vähendamine rahvusgruppide vahel.
- Tõhustada poliitikakujundamise aluseks olevat statistikakogumist ja andmeanalüüsi.
- Kujundada kultuuripoliitikat läbipaistvalt ning teadmispõhiselt (üldpõhimõtted).
- Arendada kultuurivaldkonna juhtimispädevusi.
- Luua lastele ja noortele laiapõhjalised võimalused kultuuris osalemiseks, pakkudes alternatiivi kahjulikele sõltuvustele.
- Arendada võimalust mööda kultuurturismi.

## 11.7. EKSPERDID

Avaldame tänu töö valmimisele kaasa aidanud ekspertidele.

Nimi	Organisatsioon, ettevõte
Maria-Kristiina Soomre	Kultuuriministeerium
Karl Viilmann	Kultuuriministeerium
Kadi-Ell Tähiste	Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus
EKI töögrupist osalesid:	
Marje Josing	Eesti Konjunktuuriinstituut
Kiira Martens	Eesti Konjunktuuriinstituut

**Lisa 11.1. Kujutava kunsti tegevused Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori (EMTAK 2008) järgi****47783 Meenete, kunstiesemete ja -tarvete jaemüük spetsialiseeritud kauplustes**

- meenete, käsitööesemete ja usuesemete jaemüük
- kunsti müüvate kommertsgaleriide tegevus

Siia kuulub veel:

- medalite, karikate jaemüük
- piltide raamimine koos raami jaemüügiga
- kaubanduslike kunstigaleriide tegevus

**90031 Kunstialane loometegevus**

- vabakutseliste kunstnike, nt skulptorite, maalikunstnike, karikaturistide, graafikute jne tegevus
- vabakutseliste kirjanike (ilukirjandus, tehnikakirjandus jne) tegevus
- sõltumatute ajakirjanike tegevus
- kunstiteoste (maalid jne) restaureerimine

Siia ei kuulu:

- kujukeste tootmine, v.a autorieksemplarid, vt 2370
- orelite jm ajalooliste muusikariistade restaureerimine, vt 33191
- kino- ja videofilmide tootmine, vt 5911, 59121
- mööbli restaureerimine (v.a muuseumieksponaadid), vt 95241